

ELS QUATRE HOSPITALS DE SOLSONA

BARTRINA i COROMINAS, Enric

Director de l'Arxiu Diocesà de Solsona

RESUM: Notícia breu de quatre hospitals de Solsona: el de Santa Maria, amb notícia inicial de 1296, i la reorganització de 1336; l'Hospital dels Pobres, amb existència anterior a 1409, que estava a l'actual plaça de sant Pere; l'Hospital de Llobera, amb dades de la família que el va dotar en el segle XV; i el de Peremàrtir Colomé, dotat amb els béns d'aquest mercader, i que actualment funciona com a residència d'avis.

Paraules clau: Hospitals de Solsona; Hospital de Llobera; Hospital de Peremàrtir Colomé; Hospital de Santa Maria; Hospital dels Pobres.

RESUMEN: Noticia breve de cuatro hospitales de Solsona: el de Santa María, con noticia inicial de 1296 y la reorganización de 1336; el Hospital de Pobres, con existencia anterior a 1409, que estaba en la actual plaza de sant Pere; el Hospital de Llobera, con datos sobre la familia que lo dotó en el siglo XV y el Hospital de Peremàrtir Colomé, dotado con los bienes de este mercader, y que actualmente funciona como residencia geriátrica.

Palabras clave: Hospitales de Solsona; Hospital de Llobera; Hospital de Peremàrtir Colomé; Hospital de santa María; Hospital de Pobres.

*

La causa dels dos primers hospitals de Solsona va ser la prosperitat i decadència de la canònica de Santa Maria i els promotors dels altres dos van ser els intrèpids mercaders de Solsona.

1 - L'HOSPITAL DE SANTA MARIA

a – La canònica de Solsona

Entre les antigues col·legiades de Catalunya, una de les que tenia més renom era la de Santa Maria de Solsona. Hom es lamenta de la poca atenció que els investigadors han dedicat a les col·legiades, en comparació als molts estudis que s'han fet dels monestirs. En un principi, Santa Maria de Solsona era un cenobi que aplegava uns quants clergues que feien vida comunitària segons la regla del concili d'Aquisgrà. D'aquest primer moment és la consagració de l'església preromànica de l'any 977 de la qual sols en queda el pergami, on s'hi llegeix que "ja existia abans, des de temps antic".(1)

Amb la protecció dels comtes d'Urgell s'arriba a la segona consagració d'una església romànica de l'any 1070, on es fa notar que era "un temple famosíssim en tot el món i digne de tot honor"(2). La canònica de Solsona, que s'havia iniciat ben pobrament experimenta moments d'esplendor. La fama que adquirí aquesta església fou causa que abundessin les donacions, que molts nobles tinguessin Santa Maria de Solsona com patrona de la reconquesta de les terres de Ponent i que li encomanessin la cristianització de les terres conquerides.

Aquesta eufòria que viu la canònica es manifesta en què alguns comtes d'Urgell són enterrats a Solsona. El rei Alfons II d'Aragó es titulava canonge de Solsona. A canonges del monestir se'ls confiava missions importants, com a Gilabert de Cruilles que fou ambaixador davant el rei d'Anglaterra (1287) i Berenguer de Puigverd es nomenat delegat plenipotenciari pel tractat de pau de Tarascó de Provença (3).

Són molts els cavallers que es donen al monestir, establint-hi la seva residència durant els darrers anys de la seva vida, formant part de "la família del Monestir". També algunes dames es donaven al monestirs. En un curiós pergami de l'Arxiu de Solsona de l'any 1175 consta que havia format part d'aquesta "família" una tal Berenguera, vescomtessa de Berguedà, mare del famós trobador Guillem de Berguedà, que es dóna al monestir de Solsona amb els seus béns, on vol ser enterrada. Tota aquesta gent, junt amb els malalts de la vila eren atesos en l'hospital del monestir (4).

b – L'hospital de Santa Maria

En la majoria de monestirs tenien un hospital, no sols per acollir-hi els malalts sinó per tenir cura dels pelegrins i mendicants que passaven (5). Els hospitals dels monestirs eren diferents dels llocs on acollien els empestats que estaven situats fora de les ciutats i solien

portar el nom de Santa Magdalena. Fins fa poc a Solsona hi havia una capella dedicada a Santa Magdalena, vora el cementiri actual, que tenia aquesta missió.

Els hospitals dels monestirs també es diferenciaven dels hospitals que acollien els viants que travessaven els ports de muntanya, considerats perillosos. Així, trobem l'Hospitalet de Roca-sança, vora Grèixa, com accés berguedà als colls del Pendís i coll de Jou, camí de Cerdanya, que enllaçava amb l'Hospital del Coll de la Perxa i continuava amb un altre hospital que hi ha a la davallada, abans d'arribar a Aix les Termes.

La primera notícia que ens parla de l'hospital de Solsona es troba en un pergami de 1296, on consta que una tal "Pasqüeta, muller de Pere Balaguer de Solsona, i el seu fill reconeixen i confessen a Ramon de Santamaria i a la seva dona, Guillema, no tenir cap dret sobre les cases de l'hospital de Santa Maria, ni en el pas de carrer que hi ha entre dites cases i l'hospital" (6). Per aquest document no sabem si aquestes cases eren annexes al monestir, però ens dóna constància de l'existència de l'hospital.

En una reorganització que fa el prior Bernat de Riart en el "Llibre de les Constitucions" de l'any 1336, se sap que hi havia molta gent en el monestir, entre ells un canonge infermer o hospitaler que disposava d'unes rendes pel sosteniment de l'hospital (7). D'aquest canonge infermer també se'n parla en la visita que va fer l'abat Ramon, de Sant Joan de les Abadesses, l'any 1340, en la qual ens diu que la canònica de Solsona la integraven el prebòsit i quinze canonges que tenien els oficis de prior, sagristà, xantre, cambrer, obrer, majordom i infermer. També existien tretze porcioners, un capellà major, un mestre per a l'ensenyament, un escrivà per a la redacció dels documents, un organista, un almoïner, i vint "familiars". En total formaven una comunitat de 54 membres, sense comptar amb els beneficiats adherits (8). Tota aquesta gent, junt amb els malalts de la vila, els pelegrins i mendicants que passaven, eren atesos a l'hospital del monestir de Santa Maria de Solsona.

D'aquests anys coneixem els metges Pere Sobirà (1373) que se li assigna un salari de 500 sous i s'obliga a no a absentar-se de la vila sense permís. També a Pere Serra (1376) que tant aviat se li diu cirurgià, com barber. Es coneixen metges jueus com Profeyt Vilafort, que és conduït pels cònsols amb un salari de cent sous.

2 – HOSPITAL DELS POBRES

a – Decadència del monestir

Després de la famosa pesta negra es passa una etapa fosca en la història de Solsona, tant per les pèrdues humanes i materials com per la decadència moral que es va sofrir. En un

pergamí de l'any 1348 es llegeix: "aquest país i, segons es diu, per tot el món, només quedà la tercera part de la gent" (9). Molts masos del Solsonès quedaren rònecs i deshabitats i les terres sense conrear. Religiosament es vivien els temps difícils del Cisma d'Occident, amb els papes residint a Avinyó. També moralment s'arriba a una forta decadència del monestir de Solsona. El prior, Bonaventura de Ganer, es apartat "*preposito remoto*" del govern de l'Església de Solsona per la seva conducta irregular i poc edificant (10).

Quan mor aquest prior el 1409, el papa Benet XIII suprimeix el priorat i erigeix la canònica de Solsona en abadia. Però els abats no van pas arreglar la situació, ja que no residien a Solsona, sols hi venien a prendre possessió i a cobrar-ne les rendes. El canonges deixen la residència comunitària i són autoritzats a viure en cases particulars. És llavors que es perd i s'abandona l'Hospital de Santa Maria. L'últim canonge infermer que trobem en la documentació és un tal Bartomeu Dotis, (1405). Per aquest motiu, també, desapareix l'Escola del monestir que portava el canonge Cabiscol.

b – Hospital del Pobres

Diferents noms s'han donat a aquest hospital. "Hospital" a seques, sense altre qualificatiu; "*Hospital de la vila*"; "*Hospital Vell*"; i "*Hospital dels Pobres*". Al abandonar-se la vida comunitària del monestir, el canonge infermer es posa amb contacte amb els cònsols de la vila per establir un hospital al cantó de ponent de l'actual plaça de Sant Pere. Encara hi ha un carrer que desemboca a aquesta plaça que porta el nom de "*Carrer de l'Hospital Vell*". El canonge infermer hi aportarà els béns i les rendes que estaven destinades a l'hospital de Santa Maria i la jurisdicció ducal hi aportarà el que falti per seu manteniment.

Sembla que la creació d'aquest hospital es fa abans de 1409, any en què es crea l'abaciat, ja que Francesca de Llobera, filla d'un famós mercader, en el seu testament de 1411 deixa un llegat de 250 sous, que rendiran 10 sous anyals, per comprar roba per "*l'Hospital de la Vila*" (11).

Per conèixer el funcionament d'aquest hospital, hem d'anar a parar en el llibre de les seves ordenances redactades l'any 1544 i que comença així: "*Noves ordenances de l'Hospital dels Pobres, per Pere Pedrol, oficial i vicari general de l'abat Joan d'Aragó; pel lector Rnd. Pare Fra. Joan Punyet; els priors de la confraria de la Trinitat; i els cònsols de la vila*" (12).

D'aquest text en podem deduir que el "*canonge infermer*" continua tenint en aquest hospital una principal responsabilitat, no sols per ser nomenat el primer, sinó per la notícia dels anys 1585 i 1586 en què els administradors de l'hospital rendeixen comptes

al canonge infermer, que és l'únic que signa l'aprovació i que apareix com a màxim responsable de la institució benèfica (13).

Els cònsols de la vila també hi tenen responsabilitat: són presents en els rendiments de comptes, en l'elecció de "*l'hospitaler*" i en els demés actes de l'administració. L'any 1443 sorgeix un plet entre el monestir i els cònsols, anomenat "*de la imposició de l'Espital*", que no acaba fins el 1446 a l'audiència de Barcelona (14).

Els priors de la poderosa confraria de la Trinitat també són cridats a la redacció de les ordenances per les importants aportacions que han fet pel sosteniment de l'hospital. Aquesta confraria, en un principi era dels capellans, però prengué una tal volada que hi hagué d'admetre seglars i movia una tal riquesa que podia competir amb els jueus i els rics mercaders de Solsona (15).

Hi apareix finalment el lector Rnd. Pare Fra. Joan Punyet. Era un frare que no sabem a quina orde pertanyia, ja que els frares caputxins no s'establiren a Solsona fins l'any 1582 i el col·legi dels dominics no començà a funcionar fins l'any 1615.

Segons aquestes ordenances, s'havia d'elegir cada any "*l'Hospitaler*", que havia de tenir cura de l'administració de l'hospital, havent-ne de donar comptes el dia de Sant Esteve. També, s'havien de buscar dues dones, entre les principals de la vila, que vetlessin pels hospitalitzats. En la petita església d'aquest hospital hi celebrava culte la Reverenda Pia Unió de Preveres, fills de Solsona, que se'ls coneixia amb el renom de "*Xorigers*".

En l'informe que els Cònsols de Solsona envien al rei Felip II, perquè elegeixi Solsona com capital d'un bisbat, en contra de les pretensions de Balaguer i Manresa, diu: "*Hi ha l'Hospital den Llobera on s'hi recullen pobres, homes vells i orfes de dita vila conforme el de Madrid de Santa Catarina*" (16).

És curiós remarcar que aquest Hospital dels Pobres va continuar funcionant, encara que es construís el gran "*Hospital de Llobera*", i que va sobreviure fins la construcció de l'Hospital Peremàrtir Colomé, de tal manera que el primer de gener de 1692, el savi Consell de la ciutat demana a la Rnda. Pia Unió de Preveres que tregui el retaule que havia quedat a la capella, perquè es vol vendre la casa de l'Hospital Vell (17). No és fins el 8 de novembre de 1888, que l'Ajuntament acorda "*convertir en plaza pública los patios donde estaba situado el antiguo Hospitalet*". Actualment, és la plaça de Sant Pere.

3 - L'HOSPITAL DE LLOBERA

a – Els mercaders de Solsona

Els dos grans hospitals que es van fer a Solsona estan lligats amb els mercaders de la ciutat. Apareixen amb una forta puixança i variades activitats des segle XII fins el segle XVII. Són els creadors de la riquesa de Solsona, competint amb els jueus, fins que aquests foren expulsats el 1492 pels Reis Catòlics. L'audàcia d'aquests mercaders fa que els trobem tant mercadejant al nord de l'Àfrica amb vaixells propis, com operant per Europa. Dels Països Baixos importaven panys de seda, metalls, safrà i altres mercaderies que comercialitzaven pels mercats de Catalunya. Un manual del notari Guillem Martí (18) explica la liquidació d'una societat de mercaders de Solsona, repartint-se els beneficis, *"segons els diners invertits, tant al regne de Catalunya i Aragó, com a Montpeller terra de França i a Bruges als Països Baixos"*. Els Junyent, mercaders, van arribar a ser cònsols de Constantinoble. En un document del senyor del castell dels Torrents, de l'any 1378, hi apareixen vint i set mercaders de Solsona.

El museu Diocesà de Solsona guarda un munt de bacines i salomons de metall amb inscripcions gòtiques que van ser portades pels audaçs mercaders de Solsona. La lauda sepulcral barroca del mercader Pere Za Trilla, enterrat en els claustres de la catedral, és al Museu del Louvre de París, conceptuada com una peça rellevant de l'orfebreria flamenca (19). Aquests mercaders, ni que morissin a Barcelona, deixaven en els seus testaments béns per Solsona. Moltes cases de Solsona que expressen una certa noblesa havien sigut d'un mercader.

b – Els Llobera

Segons l'historiador Serra Vilaró (20), els Llobera que s'establiren a Solsona, eren oriünds de l'antic castell de Llobera, emparentats amb els Cardona. Un carrer i un portal de la ciutat encara porten el seu nom. Els Llobera s'enterraven a la catedral al peu de la capella de Santa Anna, que tenien per patrona de la família. També una imatge de la Santa és sobre el portal de Llobera. Al Museu es guarda un ric i artístic sarcòfag d'aquesta família de mercaders. La tapa porta aquesta inscripció: *"aquí jau l'honrat Bartomeu de Llobera, mercader"*.

Molts d'ells es consideraven com a ciutadans honorats de Barcelona i estaven emparentats amb altres importants mercaders, oriünds de Solsona com els Aguilar, els Junyent, els Garró i els Font. El 1401 es funda a Barcelona una important indústria *"drapera"* per quatre mercaders de Solsona, els Llobera, els Junyent, els Font i els Cirera. Mentre es constituïa aquesta societat mercantil, en Pere Cirera era a Flandes com a representant d'una altra companyia solsonina (21). Volem destacar la figura de Pere Cirera perquè va

ser el mercader que va construir la primera capella de la Mare de Déu del Claustre (22). La seva lauda sepulcral ens la descriu l'historiador Costa i Bafarull.

c - L'Hospital d'en Llobera

Ramon de Llobera, un dels intrèpids mercaders de Solsona, el 25 d'octubre de 1388, fa testament i institueix hereva universal a la seva filla, Francesca, casada amb el senyor de Peramola, Bernat Guillem, de tal manera que si mor sense fills passin els seus béns, que no eren pocs, a beneficència (23).

Francesca de Llobera, en morir sense fills, fa testament el 28 de gener de 1411 en el castell de Samanera (Peramola) i institueix que tots els seus béns serveixin per construir un hospital a Solsona. Els béns passen al seu marit, que en serà usufructuari mentre visqui. També l'anomena marmessor, ja havia sigut marmessor del seu sogre Ramon de Llobera, el 1388. Al ser al mateix temps usufructuari i marmessor no s'espera començar l'hospital després de la seva mort, sinó que s'empren la construcció amb els altres marmessors que són l'abat de Solsona, el prior dels dominics de la Seu d'Urgell, els mercaders Joan de Junyent i Joan de Llobera, cosins seus, Ramon Desplà d'Organyà i els discrets Domènec Fuster, prevere de Ponts i fra. Francesc Soler, ermità de Sant Bartomeu. Aquest ermità era un seglar, que l'any 1416 ven uns patis per edificar-hi l'hospital

La documentació sobre aquest hospital és molt escassa, degut a que l'edifici va tenir moltes altres funcions i activitats. En una carpeta de l'Arxiu Diocesà es conserven uns quants papers, el testament de la fundadora i un inventari de 1607, de quan aquest hospital ja estava agonitzant (24). Si s'hagués guardat la documentació que registra aquest inventari, la informació hauria sigut generosa, diu: *"Un armari amb pany i clau, a dins del qual hi ha lo següent: quatre sacs plens de cartes dels censals, una bossa grossa amb tretze cartes, divuit actes en pergamí del mas de Ribera..., en el mateix armari a baix: un capbreu dels masos de Vilaseca, vint-i-un llibres escrits y dues bosses amb papers, un llibre de les ordenacions y constitucions del dit Hospital"*.

La fundadora puntualitza en el seu testament que l'hospital s'anomeni d'en Llobera i que s'hi gravi l'escut dels Llobera, un llop, i la del seu marit dels Peramola, una mola; que s'hi acullin tots els pobres de Crist; que el seu marit i els seus cosins, Joan de Junyent i Joan de Llobera, redactin les ordenances: que siguin administradors els dos parents més pròxims per línia paterna i que hauran de presentar comptes cada any a l'abat; que s'edifiqui una capella en honor als arcàngels Sant Miquel i Sant Gabriel.

Cinc anys després, els marmessors elegeixen el lloc i compren els patis i cases que hauran d'enderrocar-se. Els canonges del monestir, el 25 d'octubre de 1416, dispensaren de qualsevol

càrrega dels patis i cases que estaven sota la seva jurisdicció. L'hospital de Llobera comença a edificar-se tot seguit i el 1435 ja el trobem funcionant, ja que en Joan de Llobera, un dels marmessors, apareix com administrador de l' "hospital Nou", al qual els cònsols de la vila li paguen deu lliures, com administrador i rector del nou hospital de la vila de Solsona, fundat per l'honorable Domna Francesca, muller del senyor Bernat Guillem de Peramola" (25).

L'hospital no sols en l'edifici que és, encara actualment, un dels més nobles de la ciutat, sinó també en el seu mobiliari deuria ser d'una sumptuositat extraordinària segons consta en l'inventari de l'any 1606. Aquest inventari ens dóna detalls de la seva distribució, ens parla de la seva capella i de com en el dormitori dels homes hi havia cinc cambres, separades per set cortines de tela negra amb les armes dels Llobera, que el dormitori de les dones estava situat a la nau dreta, que a l'estable hi ha dues mules... Però no ens parla del seu funcionament. Suposem que al principi va funcionar bé pel zel dels marmessors i per l'eficàcia dels primers administradors, però ben aviat es nota una davallada de l'Hospital. Per la poca documentació que es conserva, es veu que com els administradors, que residien a Barcelona, es barallaven per ocupar un lloc al produir-se una vacant, manifestant davant de l'abat raons de més proximitat amb la fundadora. Es veu clarament que no tenien altra interès que cobrar els beneficis de les rendes. Tot això explica que l'altre "Hospital dels Pobres" de la vila continués funcionant amb tota normalitat.

Alguns autors diuen que era "massa hospital per la Solsona del seu temps", altres afirmen que "l'Hospital d'en Llobera era de poca utilitat", altres ho addueixen "al fet de no vincular-hi el Monestir i el Municipi en la seva administració". Els dos últims administradors van ser el Molt lltre. D. Joaquim de Satentí, cavaller de l'orde de Montesa i el noble Joan de Vilalba. Tot dos residents a Barcelona.

Aquest casal deixà de ser hospital l'any 1614, per convertir-se, correlativament, en Col·legi dels dominics, Universitat Literària, Seminari Diocesà, Casal Parroquial i, últimament, en la seu del Consell Comarcal, que es titula "Palau Llobera", cosa que no havia sigut mai, ja que la noble família Llobera tenia la seva residència al carrer del seu nom.

4 – HOSPITAL PEREMÀRTIR COLOMÉS

a – El fundador

Peremàrtir Colomé era un dels rics mercaders, fill de Solsona, de finals del segle XVI, que deixà els seus béns per la fundació d'un hospital, que portarà el seu nom. Tot i essent un hospital nou, serà la continuació de l'antic Hospital dels Pobres de la plaça de

Sant Pere, totalment independent i deslligat de l'Hospital de Llobera, que per la seva mala administració no havia arrelat a la ciutat.

El mercader Peremàtir Colomé era fill de Joan Colomé i de Joana Puigdepons, estava casat amb Joana Corc. Vivien en la casa heretada dels seus pares, que era l'actual "*Casa de la ciutat*", que després es va vendre pel preu de dues-centes quaranta quatre lliures i deu sous, per fer un fons per construir l'Hospital. Fins ara tothom escrivia que no havia tingut fills, però per unes investigació recents (26), s'ha trobat que havia tingut dues filles. Una que es deia Francesca, casada amb dos homes importants: en primeres núpcies amb Joan Cortic, home de lleis, senyor de la Morana (Segarra) i en segones núpcies amb amb un tal Joan de Xavarria, que era comptador major i secretari del duc de Cardona. Aquesta Francesca Cortic va ser padrina, junt amb el canonge Creixans, del famós pintor solsoní Francesc de Ribalta. L'altra filla es deia Elisabet, casada amb Joan Thomàs, un ric senyor de Tàrrega.

Peremàtir Colomé, poc abans de morir el 18 de febrer del 1588, fa testament davant de mossèn Simeó Boixader, rector de Torredenagó, a favor de la creació d'un hospital que portés el seu nom, en el qual institueix usufructuària la seva dona i nomena administradors els cònsols de la vila i de l'església que acabin aquell any el seu mandat i el seu cosí germà, Pere Colomé, els quals anomenaran un "*Hospitaller*", que tindrà cura de les rendes, donacions i almoines destinades al servei de l'hospital. Tot això es farà d'acord amb el P. Guardià dels Caputxins i l'abat del monestir de Solsona. Aquest testament es signat pel notari de Solsona, Bernabé Pena (27).

Quatre dies després, signava un codicil, que hauria de portar molts malsdecaps, en el qual modificava una clàusula del testament, de tal manera que ningú podés fer res en la construcció de l'Hospital sense comptar amb la voluntat del mercader amic seu, Cristòfol Puigredon. Els procuradors no es van entendre mai amb Puigdepons i l'hospital va retrassar la seva construcció uns cinquanta anys.

L'onze de març de 1638 es signa el contracte entre els administradors de l'Hospital amb l'honorable Claudi Casals, mestre de cases, ciutadà de Barcelona.¹ Segons la "*trassa*", el projecte que Claudi Casals havia presentat, tenia un preu estipulat de 4.180 lliures barceloneses, amb un termini de sis anys. No és fins l'any 1690, que s'inaugura i es beneeix l'església de l'Hospital, on la Pia Unió de Preveres, vulgarment dita dels "*Xorigers*", hi feien les seves funcions religioses. És llavors que els cònsols de la ciutat es venen, l'any 1692, la casa de l'Hospital Vell de la plaça de Sant Pere.²

b – Funcionament de l'hospital

Les ordenacions pel recte funcionament de l'Hospital van ser redactades d'acord amb el Vicari General i el P. Guardià dels Caputxins, seguint les coses dictades en el testament

del fundador: “que puguin elegir perdones cristianes i zeloses de la glòria de Déu per la bona administració de dita casa o hospital” (ADS; 216 –a). Al segle XVIII, es fan unes “Ordenacions Noves per la recta administració del Sant Hospital de pobres i causa pia de Peremàrtir Colomés de la present ciutat de Solsona, ordenades el 31 de gener de l’any 1755”, en les quals hi consten 34 disposicions.

Francisco de Zamora, en el seu “Diario de los viajes hechos en Cataluña”,³ quan passa per Solsona els dies 16,17 i 18 de setembre 1788, descriu el seu funcionament, diu que l’hospital és un establiment digníssim i que per guardar la roba dels malalts es nomena una senyora principal, que en el dia d’avui és la senyora Josefa de Cabanes i aquesta elegeix una altra dona de menys classe, que en aquest moment es diu Anna Maria Cinca, les quals tenen cura d’arreglar, rentar i augmentar la roba. Surten a demanar pel poble i recullen unes 80 lliures a l’any... Tenen uns 300 llençols, gorros, camises i caputxes. Que la seva situació és excel·lent, fora la ciutat i que tenen cura de la seva administració l’Ajuntament, el Capítol de la catedral i els Caputxins.⁴

Apareixen altres notícies escatorceres: Que en l’epidèmia de “calentures pútriques” de 1783, el bisbe de Solsona, Rafel Lasala, escriu al metge de càmera del rei Carles III, el qual estant a Catalunya va venir a Solsona a preocupar-se de l’epidèmia. Consta que l’any 1684 hi havia tres farmàcies a Solsona: Folch, Pallarès i Fabra. Les medicines de l’Hospital eren comprades, per torn, a cada una d’elles. Que en aquell mateix any és nomenat el metge Gabriel Miquel per visitar l’Hospital i el convent dels Caputxins. En un arrendament del pou de gel de l’any 1791 es diu que tot el gel que necessiti l’Hospital, se li servirà de franc. És curiosa la notícia d’un tal Pere Joan Lleonart, fill de Solsona, d’ofici canoner, que va ser fet captiu a Mequínes, i que al ser un hàbil armer, l’emir del Marroc el nomenà director de la fàbrica d’armes, on guanyà una fortuna. Aquest Lleonart deixà la grossa quantitat de 3.000 lliures per l’hospital.

c – 2 – Les Germanes Vedrunes

Santa Joaquina de Vedruna i Mas havia fundat a Vic, l’any 1826, la congregació de les Germanes Carmelites de la Caritat, un institut dedicat a l’ensenyança i a la beneficiència. L’hospital de Solsona passava moments de decadència i els administradors buscaven maneres de trobar un servei més humà pels malalts. Coneixent l’experiència de la fundació de Tàrraga, el 31 de maig de 1829, després d’una trobada amb Joaquina de Vedruna, signen un contracte per establir una comunitat religiosa. El dia 28 de juny de 1829, la fundadora arribava a Solsona amb tres monges destinades a l’Hospital i es quedava amb elles durant un mes. Maria Casanovas seria la superiora.⁵ El bisbe de Solsona, Fra Benito Taberner, no sols aprova la fundació, sinó que mantingué amb Joaquina de Vedruna una llarga correspondència espiritual.⁶ La casa de Solsona pot gloriar-se de ser

la primera casa de la congregació Vedruna fundada en ple èxit, ja que la de Tàrrega va ser clausurada el 1830 i la de Manresa fracassà per divisions internes.

Les Germanes Carmelites de l'Hospital de Solsona amb la seva bondat, tendresa i dedicació han sabut donar un clima d'humanitat als vells i malalts que s'hi han acollit. L'any 1999, se'ls hi donà el premi "*Signum*" en agraïment de la ciutat per la labor admirable de caritat que hi han fet a vegades ratllant a l'heroisme. L'escassetat de vocacions religioses ha fet que les Germanes Vedrunes haguessin de deixar amb recança l'hospital després de 176 anys de servei.

d – L'Hospital actual

Últimament, l'Hospital Peremàrtir Colomé ha viscut profundes renovacions. Per un cantó la Vintiquatrena de la Mare de Déu del Claustre hi ha col·laborat construint un gran pavelló de tres plantes, destinat a la residència d'avis, que fou inaugurat l'any 1965.

Per l'altre cantó, la senyora Sofia Beecher, viuda d'Antoni Guitart, fill de Solsona, havent quedat hereva universal de la seva grossa fortuna, decideix fer una important aportació a favor de l'Hospital de Solsona. Amb la seva ajuda es dotà de calefacció central, es renovà l'església i, l'any 1979, s'hi inaugurà un pavelló de tres plantes destinat a una clínica. El funcionament d'aquesta clínica resultava molt costós per l'administració de l'Hospital i es decidí passar-la a l'Ajuntament, el qual, veient l'amplitud de la seva gestió, la passà a Mútua Manresana. Després de crear-se el Consell Comarcal del Solsonès, aquesta entitat comarcal assumí la gestió de la clínica amb un conveni amb la Seguretat Social.

L'Hospital Peremàrtir Colomé, actualment, funciona com una residència d'avis, amb una capacitat de 80 llits i amb unes 30 persones que l'utilitzen com a Centre de Dia. La seva junta està formada, encara, segons les disposicions del fundador de l'any 1588, adaptada a la llei de fundacions de la Generalitat. És presidida pel Sr. Bisbe de Solsona, havent-hi com a vocals el Vicari General, un metge, la directora del Centre, l'administradora, un representant de Càritas i dos membres més.

NOTES

1. Arxiu Capitular d'Urgell, LDEU, doc. 859.
2. "Urgellia" N° 1, Les actes de Consagració, p.148
3. Benet Jaume, "La diócesis de Solsona", 1904, p. 6.
4. Arxiu Diocesà Solsona, (ADS) Pergamí de l'any 1.175.
5. Altisent, Agustí, "Història de Poblet", 1974, ps. 84 i 115.
6. A.D.S., secció pergamins, l'any 1.296

Enric Bartrina i Corominas

7. Costa i Bafarull, Domingo, "Memorias de la ciudad de Solsona y su Iglesia", vol.I, p.298.
8. Urgèllia, vol. II, p.250, Article de Manuel Riu sobre la col·legiata de Solsona.
9. A.D.S., secció pergamins, any 1.348.
10. Costa Bafarull, Domingo, Obra cit, p. 298.
11. A.D.S., Carpeta Hospital, N° 216.
12. El text sencer d'aquest document es pot veure en l'apèndix n° 1.
13. Llorens, Antoni. "Solsona i el Solsonès en la Història de Catalunya", vol II, p. 288.
14. Arxiu Comarcal de Solsona, llibre 41, foli 95.
15. Llorens, Antoni. "Mare de Déu del Claustre", p. 70.
16. Arxiu Comarcal de Solsona, lligall 136, que comença "memorial de les causes i raons..."
17. Llorens, Antoni, "Solsona i el Solsonès..." Vol II, p. 300.
18. A.D.S. Notari Guillem Martí, vol. .IV, foli 39.
19. Enciclopèdia Espasa, vol. 29, p.1.082.
20. Serra Vilaró, Joan. "Universidad Literaria de Solsona", p.23.
21. Coll, Núria. Compañías mercantiles barcelonesas del siglo XV y su estado familiar", Barcelona 1981.
22. Llorens, Antoni. "Mare de Déu del Claustre", p.78.
23. A.D.S., Testament de Ramon de Llobera, carpeta 216
24. A.D.S. Carpeta de l'hospital Llobera, N° 216. També a Llorens Antoni, "Solsona i el Solsonès..." vol. II, p.293.
25. Arxiu Comarcal Solsona, llibre 41, foli 59.
26. Investigacions fetes pel solsoní Vicenç Tàcies.
27. A.D.S., aquest testament i el seu codicil originals es van trobar a les golfes del Palau Episcopal.
28. ADS. Carpeta Hospital Colomé, n°. 216.
29. Llorens, Antoni, "Solsona i el Solsonès..." vol. II, p.300.
30. Zamora, Francisco. Publicat per l'editorial Curial, Barcelona, 1973.
31. Veure l'apèndix n°. 2.
32. Bartrina, Enric, Article sobre les Germanes Vedrunes, any 1995.
33. Pobladora, Melchor y Alonso, Ana Mª, "Epistolàrio de Joaquina de Vedruna". p. 142.
34. Consell Comarcal del Solsonès, "Premi Signum – 10 anys", p.23.

APÈNDIX N°:1

Llibre del Hospital. Any 1544

"En nom de nostre senyor Deu Jesuchrist y de la sacratíssima verge Maria mare sua amén.

A dos de Febrer del any de la nativitat de Nostre Senyor Deu Jesucrist, mil cinccents quaranta quatre, fou feta nova ordinació en lo hospital dit dels pobres de la present vila de Solsona per lo Rdnt. y magnific senyor mirer Pere Pedrolo official y vicari general, per lo molt Illtre. y reverendísimo senyor D. Joan de Aragón Abbat de dita vila y per lo Reverent pare frai Joan Punyet lector, lo present any y ensemps ab los venerables priós y capitol de la cofraria de la Santíssima Trinitat y del magnific Mossen Jeronim Sola, burgés y dels honorables lo Senyor en Joan Travesset botiguer y mestre

Antoni Ayrés, tintorer y en Joan Codina, assaonador cónsol dit any, ab voluntat y parer de tot lo consell y de altres denotes persones.

Primerament fonc ordenat per los predits, que quiscun any sie feta elecció de un home de la present vila, dels mes principals, pera mirar per totes les necessitats y administració del pobres y del dit hospital, lo qual los dits cónsols y consell 10 dia de nadal après de haver feta la electió dels cónsols elegiran lo dit, que tenint sempre Deu davant los ulls en fer tal electió de persona selosa en mirar per los pobres com encara en la conservació y augment del hospital, posantli los dits encàrrech, mire y lo que puga mirar face en lo be y augment de aquell y la deguda provisió als pobres affi y efecte que no á soles se mire en la provisió y necessitat, concurrent mes encare en augmentar y procurar y amonestar; farà tot lo be útil per lo dit hospital així per los lectós que de present es y per avant serán, com encara ab consulta dels dits ordenadós y ab particulars persones com se acostuma en fer y per avant porá esser se fassen companyies, les quals acostumaven darlo del nu de les utilitats y guanys que en aquellas se feya a causes pies, com aquesta sie la mes principal, com encare algunes persones que moren ab bens sens fills com encara altres que per donasió 'n deixen á obres pies.

Item, lo tal personatge elegit, porte lo bassi del dit hospital ó portar lo face á persona de son stamen y condició o qui millor li parrà y del proceyt de aquell ne formarà compte quiscun diumenge.

Item, que lo tal personatge, compre un llibre gran en lo qual sien continuades les prnts. Ordinations y les que per abant ben vist poria esser se fessent, dexant en lo dit llibre un bon espay per continuarles y mes, continuarà en dit llibre los emoluments que lo dit hospital acostume rebre y aquels pogue rebre fentne veedor lo dit hospital en lo dit llibre y de totes y qualsevol deixes y caritats se farán, prosseguint fins al cap del any, que aixi be, de dites entiedes com de distribucions, donará bo realment y de fet, compte á les persones elegides per los dits ordenadós.

Item, que axi mateix, sia feta electió de dues donas principals o almenys la una quiscun mes, per mirar per los malalts que en lo dit hospital serán y per tota la necessitat que a ells convindrà, per tot lo seu mes, mudant quiscun mes aixi per tom, de modo quen passen totes les que tal disposició tindran.

Item, que les almonyes i caritats del dit hospital porán venir a tant augment que no a soles bastara a les necessitats de aquell, mes encara, si menester

sera cuidar i sostenir algunes persones necessitades posades en malaltia les qual se voldrán fer portar al dit hospital o per los honorables consols o dit administrador y seran fets portar no en altra manera.

Item, per lo bon regimen de la dita casa (1), soes pera de penjar del bon compte (?) ordenen los sobredits que sens triga alguna lo endemá de nadal après que será elegit lo regidor nou en la forma susdita, que lo regidor vell après de les vespres del dit dia que será sant, este ne porta son llibre y comptes y abans de exir de la Iglesia ahont serán tostemps per tal dia y ora tots los sobredits protestos y oydos dels comptes ço es lo Rnt. Vicari general o son lloctinent los honorables consols y los venerables priors de la Trinitat o la major part dells dins la sacristía de dita Iglesia passen y examinen dits comptes del regidor vell y fassen la entrada al nou que present será, tots, ab aquell zel y fervor de caritat que dells sespere y á tant sancta obra se pertany.

Item ordenaren, que la tal persona honrada, que pera regidor será elegit, y las tals dones o dona après que en la forma susdita elegits serán, agen de acceptar dit càrrech y de aquell escusar nos pugueren sino per legitim impediment á coneguda dels sobredits y ordenadós y assó en pena de deu lliures aplicadores al dit hospital per quiscuna vegada.

Item, que lo dit vicari general dona licencia ab la present, que en la dita casa ocorrent la necessitat, en lo loc honest y decent pugen ab altar portátil fer dir una missa y missas (no empero administrar sacraments) y assó salvo tostemps los drets de la Iglesia parroquial y fins a tant que ab major deliberació se haja feta capella en dit hospital y eregit altar ab orde y licencia del Rnt. Señor Abbat.

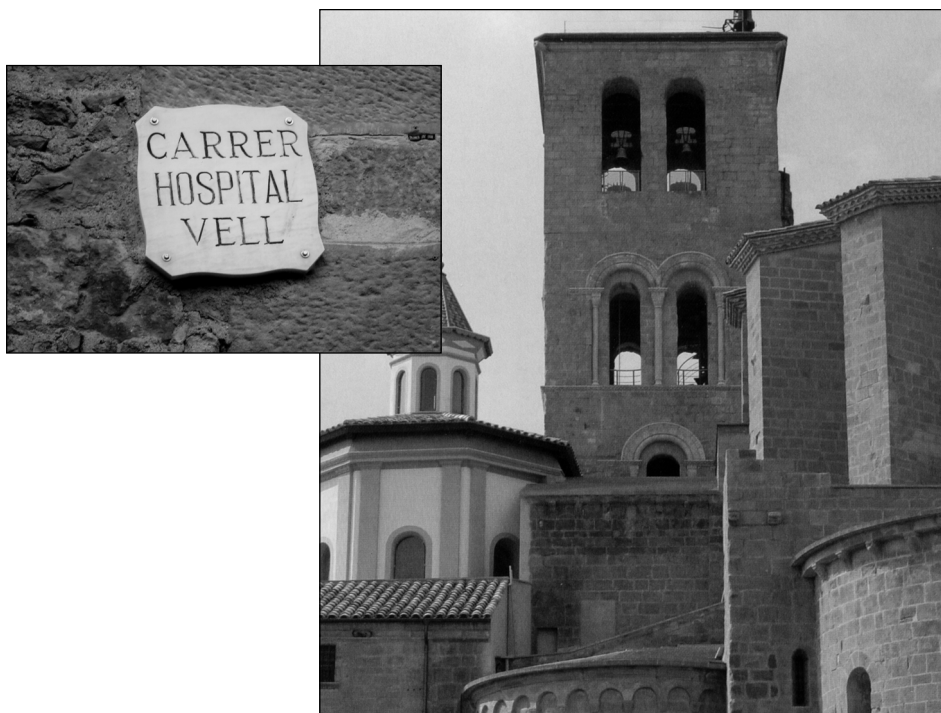
APÈNDIX N° 2

Informe de Francisco de Zamora

Francisco de Zamora en el seu viatge que fa a Solsona l'any 1788, dóna una descripció sobre la situació de l'Hospital de Premàrtir Colomés, pàgina 146:

«En el hospital hay un establecimiento dignísimo que para guardar ropa de los enfermos se nombra una señora principal, que en el día lo es dona Josefa de Cavanés, y ésta elige otra de menos clase, que ahora se llama

Ana Maria Cinca, las cuales cuidan de componer, lavar y aumentar la ropa. Para esto salen a pedir por el pueblo entre año, y recogen unas 80 libras. Para la composición convidan a algunas señoras, de modo que en este ramo no gasta nada el Santo Hospital, fuera de un caso extraordinario. Su ilustrísima (el bisbe Lasala) es el principal limosnero de esta casa. Hay más de 300 sabanas, gorros, camisas, capotones y capuchas. El fundador de esta casa fue Pedro Màrtir Colomé, pero principalmente la aumentó y dotó Pedro Juan Lleonart que fue cautivo en Mequínez, en donde habiendo mostrado su habilidad de armero, aquel Gobierno le hizo director de su fábrica, con lo cual ganó mucho. Después, por haber incurrido en la Bula de la Cena, dicen que Su Santidad le mandó que diera 3.000 libras a este hospital, que dotase el colegio de Dominicos y pagase el cortinaje de terciopelo de la catedral. Con esto compone buena renta. Su situación es excelente y fuera de la ciudad. Cuidan de su administración el Ayuntamiento, Cabildo y Capuchinos».

A sobre: l'antic Hospital de Pobres documentat abans de 1409 dóna nom al carrer de l'Hospital Vell de Solsona. A sota: l'Hospital de Santa Maria que es coneix a partir del segle XII.

Enric Bartrina i Corominas

A sobre: l'Hospital de Llobera fundat l'any 1411. A sota: l'Hospital Peremàrtir Colomés construït l'any 1639.